

Par vientuļāko profesiju, uzdrīkstēšanos nezināt un sirsnīgu paldies. Šodien un pēc gadiem

FOTO: no personiskā arhīva

„Esiet iedvesmas avoti, iedvesmojoties no saviem skolēniem! Esiet tie, kuri dziedē un palīdz lāpīt caurumus – dzīvēs un zināšanās!” Skolotāju dienā aicina Aija Tūna.

IK AIJA TŪNA

Speciāli „Izglītībai un Kultūrai”

Liekas, ka tik tikko bija 1. septembris, bet pirmais darba mēnesis jau būs aizskrējis, vasarīgus mirkļus, jaunus iespaidus un darāmos darbus ķerot, un klāt būs kārtējie mūspuses *nacionālie svētki* – Skolotāju diena. Jā, savā pasaulītē dzīvojot, var arī nezināt vai neaizdomāties, ka ne katrā valstī ir tik koša pirmā skolas diena un tik svinīgi sirsnīga Skolotāju diena, kas atļaujas pabīdīt maliņā ikdienas darbu ritmu. Mēs to darām, jo šī diena ir vairāk nekā svētki. Tā paver iespēju skolotājiem un skolēniem savstarpēji panākt pretī, būt vairāk atklātiem un kļūt tuvākiem, lai tad jaunās attiecības liktu lietā ikdienas gājumā, esot dzīves un notikumu centrā. Bet vai viss ir tik vienkārši?

No vienas puses, izglītības pētnieku un arī praktiķu vidū pastāv samērā liela vienprātība par to, ka skolotāji ir nozīmīgi sociālo pārmaiņu aģenti un ka izglītības spēja sniegt ieguldījumu ilgtspējīgas demokrātiskas sabiedrības attīstībā lielā mērā ir atkarīga no skolotāja profesionālās darbības. Turklāt Latvijā, kā rakstā pedagoģijas vēsturniece profesore Iveta Ķestere, skolotājiem jau vēsturiski ir bijusi nozīmīga loma gan latviešu inteliģences uzskatu veidošanās procesā, gan vietējās sabiedriskās

“ Skolotājiem jau vēsturiski ir bijusi nozīmīga loma gan latviešu inteliģences uzskatu veidošanās procesā, gan vietējās sabiedriskās dzīves organizēšanā, esot politisko un sabiedrisko norišu centrā.

un izaugsme? Vai tās nav dāvanas, kuras mums svētku dienā mēģina sarūpēt mūsu skolēni – iespēju paraudzīties uz dzīvi no cita skatpunkta, pabūt kopā, ieklausīties jauniešos, pasmieties un izjust, kā ir nebūt par otro ādu kļuvušajā varas pozīcijā?

Ja labi apdomājam, tieši Skolotāju dienas svinības var palīdzēt paraut vaļā slūžas drosmi nezināt, jautāt saviem skolēniem, mācīties no viņiem un kopā ar viņiem, kļūstot par mācīšanās biedru mūsu straujā gadsimta realitātē. Tā var būt iespēja ielikt drošus balstus mūsu cilvēciskajām attiecībām, kuras būs daudz ilgākas par mācību stundu, gadu vai pat visu kopā pavadīto skolas laiku, kļūstot par līdzcilvēku un līdzpilsoņu attiecībām. Tas var būt pirmais solis, lai atrastu sevī tādu skolotāju, kurš spēj vienlaikus reaģēt uz sabiedrībā notiekošajām pārmaiņām un pats kopā ar citiem darboties kā pārmaiņu veidotājs, tādējādi kļūstot patstāvīgāks savos spriedumos un lēmumos un modeļējot skolēniem cilvēciski sirsnīgu, sociāli un pilsoniski aktīvu rīcību.

Apliecinājumi īsta Skolotāja klātbūtnei ir tik vienkārši un patiesi. Tas ir sveiciens vai novērsts skatiens, satiekoties uz ielas; zvans vai e-pasts, apciemojums, dalīšanās priekšos; padoma jautāšana izšķirīgos brīžos. Piemēram, kāda skola šovasar bija vecmeitu ballītes pieturvieta. Tur skolotāja sestdienā bija atnākusi uz skolu un sagatavojusi stundu, kurā viss, kā nākas, – uzdevumi un darbs grupās, un tas viss no sirds, un tas viss par sirdīm, kas atradušas cita citu – tolaik skolas solā un tālāk dzīvē. Un tā ir skola kā kopienas un dzīves centrs un resurss; vieta, kur atnākt, pabūt ar savējiem, kur apsēsties solā, lai atjaunotu spēkus un nebēdnīgo *visa varēšanas* izjūtu, kas ar gadiem kaut kur tā kā aizslēpusies, tā kā pabālējusi, kā noputējusi. Tā ir skolotāja, kurai pusaudži lipa klāt tolaik un kuras magnetisms ir saglabājies arī cauri gadiem. Jauniešu izvēle šādā dienā nākt uz skolu nozīmē ļoti daudz; tas, ka skolas durvis

un skolotāja sirds ir atvērta, rada cerību, ka labais neizzudīs. Un gribas jau cerēt, ka tāda ir ne viena vien skola, un vecmeitu ballīte ir tikai simbolisks piemērs.

Un man patiesi nav ne mazāko iebildumu par to, ka skola ir mājas un patvērumš. Patvērumš nozīmē cilvēciskumu, palīdzību, drošību, atelpu, spēku sakopšanas iespēju – visu, kas ir nepieciešams, lai ietu tālāk. Patvērumā ir kāds, kas uzklausa, iedrošina, pamudina, izaicina – kas nu kuram ir nepieciešams. Šis kāds ir Skolotājs, kurš prot un grib strādāt un dzīvot viedi un sirsnīgi. Tā ir tā lieliskā kombinācija, kas apliecina gudrību, bet arī empātiju, un to sevi ir tālāk savos skolēnos vajadzētu izkopt ikvienam skolotājam. Tad jau tā vairošies arī mūsu ikdienā – kad šie skolēni augs, sazināsies, sadarbosies un veidos labāku pasauli ne kaut kur mistiski uz papīra, bet savās darbīvētās, kvartālos, sporta klubos un kopienās, un jebkur citur.

Manuprāt, viens no viestrāpīgākajiem skolotāja darba nozīmes raksturojumiem pieder Haimam Ginotam (*Haim G. Ginott*), kurš, pats būdams skolotājs, bērnu psihologs, psihoterapeits un vecāku izglītotājs, ir atzinis: „Esmu nonācis pie biedējošas atziņas, ka es klasē esmu noteicošais elements. Tā ir mana personīgā pieeja, kas nosaka klases atmosfēru. Tas ir mans tās dienas noskaņojums, kas nosaka situāciju. Kā skolotājam man piemīt ārkārtīgs spēks darīt bērna dzīvi nelaimīgu vai liksmu. Es varu būt moku rīks vai iedvesmas avots. Es varu pazemot vai

“ Kā skolotājam man piemīt ārkārtīgs spēks darīt bērna dzīvi nelaimīgu vai liksmu. Es varu būt moku rīks vai iedvesmas avots. Es varu pazemot vai sasmīdināt, ievainot vai dziedēt. Visās situācijās tā ir mana atbildes reakcija, kas nosaka, vai konflikts atrisināsies vai ies dziļumā, vai bērns kļūs par sevi cenošu cilvēku vai zaudēs cilvēciskās vērtības pamatu.

sasmīdināt, ievainot vai dziedēt. Visās situācijās tā ir mana atbildes reakcija, kas nosaka, vai konflikts atrisināsies vai ies dziļumā, vai bērns kļūs par sevi cenošu cilvēku vai zaudēs cilvēciskās vērtības pamatu.”

„Ja cilvēks dzīvo un strādā, raugoties uz priekšu, tad sasniegumiem nav lielas nozīmes, jo tie paliek aiz muguras” – tā mūsu pašu izcilais siržu valdnieks Andrejs Ērglis. Vai to mēs varētu atcerēties biežāk? Katru reizi, kad atkal gribas ar kādu mērities, kad atkal gribas pierādīt, ka viens labāks par otru, jo – kas ir tālāk? Joprojām – jāraugās uz priekšu un jāaug – pašiem un kopā ar skolēniem.

“ Patvērumā ir kāds, kas uzklausa, iedrošina, pamudina, izaicina – kas nu kuram ir nepieciešams. Šis kāds ir Skolotājs, kurš prot un grib strādāt un dzīvot viedi un sirsnīgi.

Un vēl – neapvainosimies uz bērniem un jauniešiem par to, ja kādreiz viņi nevēlas klausīties mūsu pagātnes stāstos (un ķersim mirkļus, kad viņi tiešām vēlas klausīties!). Tam, ko mēs katrs kādreiz esam paveikuši, nav pilnīgi nekādas nozīmes. Tas bija vajadzīgs tolaik. Tagad no svara ir tas, kas un kādi mēs esam pašlaik, ko darām, vai esam vajadzīgi un interesanti vispirms sev pašiem un tad arī citiem. Pagātne ir palikusi vakardienā, un tur tā ir jāatstāj. Ir labi, ja tā kalpo par atspēriena punktu šodienai. Rītdiena būs pēc tam.

Esiet iedvesmas avoti, iedvesmojoties no saviem skolēniem! Esiet tie, kuri dziedē un palīdz lāpīt caurumus – dzīvēs un zināšanās! Smeļieties par bērnu jokiem, bet nesmeļieties par pašiem bērniem! Dariet savu darbu profesionāli un no sirds, saglabājot atvērtu prātu! Cilvēki ar atvērtu prātu neuzspiež citiem savus uzskatus un arī neiet citu pavadā. Viņi atzīst visas dzīves perspektīvas un izpausmes, mierīgi turpinot darīt savu izvēlto darbu. Tie ir skolotāji, kuriem nav jāgaida paldies pēc gadiem. Tie ir savu skolēnu mācīšanās un augšanas ceļabiedri tagad, kad palīdzība ir nepieciešama; kad pakāpieni ir augsti un dubļos slid kājas, un elpa aizsitas no tempa, un saule spīd acīs, bet no spēles izkrist un mērķi pazaudēt nedrīkst.

Lai jums skaista būšana par skolotāju – svētkos un ikdienā! ■